

สถานการณ์ขยะพลาสติกทะเลในอาเซียน*

สิฐกานา เนตรทัศน์**

บทนำ

แม้พลาสติกจะเป็นวัสดุที่สามารถใช้งานได้อย่างอเนกประสงค์จึงทำให้มีการใช้พลาสติกอย่างแพร่หลายในภาคการผลิต เนื่องจากพลาสติกเป็นวัสดุที่มีความคงทนต่อสารเคมี มีน้ำหนักเบา และต้นทุนผลิตต่ำ^๑ นอกจากนี้ แนวโน้มการใช้พลาสติกที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตามการพัฒนาของอุตสาหกรรมและระบบเศรษฐกิจจากอุปสงค์ของวัสดุคุณภาพที่เพิ่มขึ้น ทำให้กระบวนการผลิตมีการพัฒนาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการดังกล่าว จำนวนของพลาสติกจึงมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง เห็นได้จากการผลิตพลาสติกตั้งแต่ปี ๑๙๕๐ - ๒๐๑๘ มีการผลิตประมาณ ๖.๓ พันล้านตันทั่วโลก และได้เพิ่มขึ้นจากปีละ ๒ ล้านตันเป็น ๓๘๐ ล้านตันทั่วโลก ซึ่งเป็นการขยายตัวที่เร็วกว่าจีดีพีโลก ๓ เท่า^๒ โดยการเพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์พลาสติกและการใช้ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวได้สร้างความกังวลให้กับประชาคมโลก เนื่องจากไม่ได้มีการนำพลาสติกนั้นแปรรูปและนำกลับไปใช้ใหม่ (recycle) จึงมีจำนวนพลาสติกร้อยละ ๗๙ กลายเป็นขยะสะสมที่สร้างมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม^๓ อีกทั้งปัญหาขยะพลาสติกไม่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการทิ้งพลาสติกลงทะเลส่งผลให้ทะเลและมหาสมุทรกลายเป็นแหล่งสะสมขยะพลาสติกขนาดใหญ่และกลายเป็นภัยคุกคามต่อสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศทางทะเล ซึ่งปัญหาดังกล่าวไม่เพียงแต่จะส่งผลกระทบต่อระดับชาติเท่านั้น หากแต่ยังเป็นวิกฤตข้ามพรมแดนที่ส่งผลกระทบต่ออย่างกว้างขวางในหลายพื้นที่อีกด้วย

ภูมิภาคเอเชียเป็นหนึ่งในแหล่งขยะพลาสติกที่ใหญ่ที่สุดในโลก ในแต่ละปีขยะพลาสติกกว่า ๘ ล้านตันถูกทิ้งลงสู่ทะเลและมหาสมุทร โดยมากกว่าร้อยละ ๕๐ เป็นขยะที่มาจากประเทศในเอเชีย ได้แก่ จีน อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม และไทย^๔ ซึ่งขยะพลาสติกในมหาสมุทรร้อยละ ๘๐ มีที่มาจากแหล่งน้ำหรือแม่น้ำในเอเชียทั้งสิ้น เนื่องจากเป็นภูมิภาคที่มีประชากรจำนวนมากอาศัยอยู่บริเวณลุ่มน้ำ ประกอบกับการขาดระบบการจัดการขยะที่ดีและการสร้างความตระหนักรู้ให้กับประชาชน จึงทำให้มีขยะสะสมจำนวนมากและไหลลงสู่มหาสมุทรในที่สุด^๕ ทั้งนี้ สภาเศรษฐกิจโลก (World Economic

* บทความนี้เผยแพร่เมื่อวันที่ ๑๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

** บุคลากรจัดทำฐานข้อมูลกฎหมาย ฝ่ายอาเซียนและกิจการต่างประเทศ กองกฎหมายต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

^๑ d'Ambrières, W. (2019). Plastics recycling worldwide: current overview and desirable changes. *Fact Report*, 1.

^๒ The Economist. (2018, March 3). *The known unknowns of plastic pollution*. Retrieved December 2019, 9, from The Economist: <https://www.economist.com/international/2018/03/03/the-known-unknowns-of-plastic-pollution>

^๓ Geyer, R., Jambeck, J. R., & Law, K. L. (2017, July 19). Production, use, and fate of all plastics ever made. *Science Advances*, 7(3).

^๔ อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ ๕

^๕ *Rivers carry plastic debris into the sea*. (2017, October 17). Retrieved December 14, 2019, from Helmholtz Centre for Environmental Research: https://www.ufz.de/index.php?en=36336&webc_pm=34/2017

Forum) คาดการณ์ว่าหากไม่มีการจัดการขยะที่ดีและไม่มีการเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้พลาสติกภายในปี ค.ศ. ๒๐๕๐ (พ.ศ. ๒๕๙๓) จะมีปริมาณของพลาสติกรวมกันมากกว่าปลาทั้งหมดในมหาสมุทร ซึ่งไม่เพียงแต่จะสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศทางทะเล แต่ยังส่งผลต่อวิถีชีวิตมนุษย์ และเศรษฐกิจของประเทศได้อีกด้วย^๖

ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มี ๖ ประเทศที่ติด ๒๐ อันดับแรกของประเทศที่มีขยะพลาสติก ในทะเลมากที่สุด ได้แก่ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม ไทย มาเลเซีย และเมียนมา^๗ โดยขยะพลาสติก ในทะเลราวร้อยละ ๘๐ ถูกปล่อยมาจากภาคพื้นดิน ส่วนอีกร้อยละ ๒๐ เป็นขยะที่รั่วไหลจากการ ทำประมง^๘ นอกจากนี้ ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังมีปริมาณการนำเข้าขยะพลาสติกที่เพิ่มขึ้น อย่างเห็นได้ชัดจาก ๘๓๖,๕๒๙ ตัน เป็น ๒,๒๖๕,๙๖๒ ตัน ภายใน ๓ ปี^๙ ซึ่งประเทศมาเลเซีย เวียดนาม ไทย อินโดนีเซียและเมียนมาเป็นกลุ่มประเทศที่มีแนวโน้มการนำเข้าขยะพลาสติกมากที่สุดในภูมิภาค ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๙ – ๒๕๖๑ ประเทศดังกล่าวมีปริมาณการนำเข้าขยะพลาสติกที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง^{๑๐} จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าสถานการณ์ขยะพลาสติกในทะเลของภูมิภาคเป็นที่น่าวิตกกังวลมากยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการจัดการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบโดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งในระดับชาติและความร่วมมือระหว่างประเทศ บทความฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์ในการนำเสนอภาพรวม ปัญหาขยะพลาสติกในทะเลของประเทศสมาชิกอาเซียน ๔ ประเทศได้แก่ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม และไทย เพื่อสะท้อนถึงลักษณะปัญหาที่เกิดขึ้นในภูมิภาค

สถานการณ์ขยะพลาสติกทะเลในอาเซียน

ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม ไทย เป็นประเทศที่มีการ ปล่อยขยะพลาสติกลงสู่ทะเลและมหาสมุทรมากที่สุด โดยอินโดนีเซียมีปริมาณขยะพลาสติกในทะเล ๐.๔๘ – ๑.๒๙ เมตริกตันต่อปี ฟิลิปปินส์ ๐.๒๘ – ๐.๗๕ เมตริกตันต่อปี เวียดนาม ๐.๒๘ – ๐.๗๓ เมตริกตันต่อปี ในขณะที่เดียวกันประเทศไทยและมาเลเซียก็มีปริมาณขยะพลาสติกในทะเลถึง ๐.๑๕ – ๐.๔๑ เมตริกตันต่อปี และ ๐.๑๔ – ๐.๓๗ เมตริกตันต่อปี ตามลำดับ^{๑๑}

อินโดนีเซียเป็นประเทศที่มีปริมาณขยะพลาสติกในทะเลมากที่สุดในภูมิภาค ในแต่ละปีมีขยะพลาสติก ที่ไม่ได้รับการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพประมาณ ๓.๒๒ ล้านตันถูกปล่อยลงสู่แม่น้ำในอินโดนีเซีย และไหลลง

^๖ World Economic Forum. (2016). *The New Plastics Economy: Rethinking the future of plastics*. Cologne: Author.

^๗ Lyons, Y., Su, T. L., & Neo, M. L. (2019). A review of research on marine plastics in Southeast Asia: Who does what? *National University of Singapore Research on marine plastics in SEA*, 13-14.

^๘ Ocean Conservancy; McKinsey Center for Business and Environment;. (2015, September). *Stemming the Tide: Land-based strategies for a plastic-free ocean*. Retrieved December 10, 2019, from Ocean Conservancy: <https://oceanconservancy.org/wp-content/uploads/2017/04/full-report-stemming-the.pdf>

^๙ กรีนพีซ. (ม.ป.ป.). *อาเซียนไม่ใช้ถังขยะโลก*. เข้าถึงเมื่อ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๒ จาก กรีนพีซ: <https://www.greenpeace.org/thailand/act/asean-no-waste-for-space/>

^{๑๐} ประเทศมาเลเซียมีการนำเข้าขยะพลาสติก ๘๗๒,๗๙๗ ตัน ประเทศเวียดนาม ๔๙๒,๘๓๙ ตัน ประเทศไทย ๔๘๑,๓๘๑ ตัน ประเทศ อินโดนีเซีย ๓๒๐,๔๕๒ ตัน และประเทศเมียนมาร์ ๗๐,๐๕๐ ตัน (อ้างอิงจาก: กรีนพีซ. (๒๕๖๒). *ต่อกรการค้าขยะพลาสติกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อประเทศสมาชิกอาเซียน*. กรุงเทพฯ: กรีนพีซ.)

^{๑๑} อ้างแล้ว เชียงอรธที่ ๗

มหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิก^{๑๒} จากรายงานของมหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์ (๒๐๑๙) ชี้ว่า ขยะมูลฝอยจากชุมชนในประเทศมีปริมาณมากกว่า ๕๐,๐๐๐ ตันต่อวัน หรือคิดเป็น ๐.๕๒ กิโลกรัมต่อคนต่อวัน และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น ๑๕๑,๙๒๑ ตันต่อวัน หรือ ๐.๘๕ กิโลกรัมต่อคนต่อวันภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๘ กิโลกรัมต่อคนต่อวันในปี ค.ศ. ๒๐๒๕ (พ.ศ. ๒๕๖๘)^{๑๓} นอกจากนี้ จากการสำรวจของธนาคารโลก (๒๕๖๑) พบ ๓ อันดับเมืองที่มีขยะพลาสติกมากที่สุด ได้แก่ มากัสซาร์ (Makassar) ยอร์ก จาการ์ตาร์ (Yogyakarta) และบาลิกปาปัน (Balikpapan) โดยมีจำนวนขยะพลาสติกคิดเป็นร้อยละ ๔๔.๗, ๓๙.๓ และ ๓๘.๘ ของขยะทั้งหมด ตามลำดับ^{๑๔} ซึ่งปัญหาขยะพลาสติกในทะเลของอินโดนีเซียได้ส่งผลให้แม่น้ำในอินโดนีเซียติด ๒๐ อันดับแม่น้ำที่มีมลพิษมากที่สุดในโลก ได้แก่ แม่น้ำ Brantas, Solo, Serayu และ Progo^{๑๕}

ทั้งนี้ ปัญหาขยะพลาสติกในอินโดนีเซียมาจากการใช้พลาสติกเป็นบรรจุภัณฑ์สินค้าอุปโภคบริโภค เนื่องจากพลาสติกยังเป็นวัสดุที่มีราคาถูกจึงนิยมใช้วัสดุดังกล่าวในการผลิต อีกทั้งยังขาดการสร้าง ความตระหนักรู้เกี่ยวกับความสำคัญของสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติจึงทำให้เกิดการใช้พลาสติกอย่างแพร่หลาย นอกจากนี้ อินโดนีเซียยังเป็นประเทศที่รองรับหรือนำเข้าขยะจากหลายประเทศทั่วโลก ประชาชนในบางพื้นที่ มีรายได้จากการรับแยกขยะ โดยใช้ไร่นาเป็นพื้นที่ในการผสมขยะและส่งต่อขยะบางประเภทให้แก่โรงงาน อุตสาหกรรมเพื่อนำไปเป็นเชื้อเพลิงต่อไป แม้จะเป็นการสร้างรายได้ให้กับประชากรในประเทศ แต่วิธีการ ดังกล่าวได้สร้างมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมและเป็นผลเสียต่อสุขภาพของประชาชนในระยะยาว^{๑๖}

ในกรณีของฟิลิปปินส์ปริมาณขยะมูลฝอยในประเทศมีจำนวนมากถึง ๒๙,๓๑๕ ตันต่อวัน หรือคิดเป็น ๐.๕ กิโลกรัมต่อคนต่อวัน โดยเป็นขยะพลาสติกร้อยละ ๑๔ ของขยะมูลฝอย ทั้งยังได้มีการคาดการณ์ว่า ปริมาณขยะมูลฝอยในฟิลิปปินส์จะเพิ่มขึ้นเป็น ๗๗,๗๗๖ ตัน หรือ ๐.๙๐ กิโลกรัมต่อคนต่อวัน ภายในปี ค.ศ. ๒๐๒๕ (พ.ศ. ๒๕๖๘)^{๑๗} โดยเมืองที่มีพลาสติกมากที่สุดคือเมือง Valenzuela ซึ่งเป็นเมืองขนาดเล็กที่อยู่ติดกับ กรุงมะนิลาเมืองหลวงของฟิลิปปินส์ Valenzuela เป็นเมืองที่ประกอบด้วยชุมชนขนาดเล็กและโรงงาน รีไซเคิลพลาสติกที่มีการนำเข้าขยะพลาสติกจากต่างประเทศเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะการนำเข้าจากประเทศ แคนาดา^{๑๘} โดยวิธีการจัดการขยะพลาสติกของโรงงานดังกล่าวได้สร้างมลพิษทางอากาศและส่งผลกระทบต่อ อย่งยิ่งต่อชีวิตของคนในพื้นที่ ทั้งนี้ ปริมาณขยะพลาสติกที่รั่วไหลลงสู่ทะเลมีอัตราเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ ๐.๒๘ – ๐.๗๕ เมตริกตันต่อปี^{๑๙} โดยแม่น้ำที่ประสบปัญหามลพิษทางน้ำอันเนื่องมาจากขยะพลาสติกมากที่สุดในฟิลิปปินส์ได้แก่แม่น้ำ Pasig ซึ่งงานวิจัยเรื่อง การปล่อยพลาสติกจากแม่น้ำสู่มหาสมุทรโลก (River plastic

^{๑๒} World Bank Group. (2018). *Indonesia Marine Debris HOTSPOT*. Washington: World Bank Group.

^{๑๓} อ่างแล้ว เชียงอรุณีที่ ๗

^{๑๔} World Bank Group, *Indonesia Marine Debris HOTSPOT*, 21.

^{๑๕} The ASEAN Post Team. (2018, July 6). *Indonesia's plastic waste problem*. Retrieved December 14, 2019, from The ASEAN Post: <https://theaseanpost.com/article/indonesias-plastic-waste-problem>

^{๑๖} thevaporman. (๓ กันยายน ๒๕๖๒). *ทำไมพวกเขาถึงมีความสุขในกองขยะ? เข้าถึงเมื่อ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๒ จาก thevapor*: https://thevapor.world/2019/09/03/bangun_trash/

^{๑๗} Hoomweg D and Perinaz B-T (2012). *What a Waste: A Global Review of Solid Waste Management*. Urban development series knowledge papers no. 15. World Bank, Washington, DC.

^{๑๘} Fonbuena, C. (2019, July 8). *The odour of burning wakes us: inside the Philippines' Plastic City*. Retrieved December 14, 2019, from The Guardian: <https://www.theguardian.com/global-development/2019/jul/08/waste-recycling-smell-pollution-philippines-plastic-city>

^{๑๙} อ่างแล้ว เชียงอรุณีที่ ๗

emissions to the world's oceans) (๒๕๖๐) คาดการณ์ว่าแม่น้ำดังกล่าวจะเป็นหนึ่งในสิบของแม่น้ำที่มีมลพิษมากที่สุดในโลกในแง่ปริมาณของขยะพลาสติก^{๒๐}

ปัญหาขยะในทะเลของฟิลิปปินส์ส่วนหนึ่งมีที่มาจากการใช้บรรจุภัณฑ์พลาสติกแบบครั้งเดียวทิ้ง (Single-use plastics) จากรายงานเกี่ยวกับการใช้พลาสติกในฟิลิปปินส์ จัดทำโดย Global Alliance for Incinerator Alternatives พบว่ามีการใช้พลาสติกกว่า ๑๖๔ ล้านชิ้นต่อวัน โดยชาวฟิลิปปินส์มีค่าเฉลี่ยของการใช้บรรจุภัณฑ์พลาสติก ๕๙๑ ชิ้นต่อปี และค่าเฉลี่ยของการใช้ถุงใส่สินค้า (shopping bags) ๑๗๔ ชิ้นต่อปี^{๒๑} การใช้พลาสติกครั้งเดียวทิ้งส่งผลให้พลาสติกดังกล่าวกลายเป็นขยะสะสมในแม่น้ำและไหลลงสู่มหาสมุทรเป็นจำนวนมาก โดยพฤติกรรมการอุปโภคบริโภคของประชาชนฟิลิปปินส์เป็นผลมาจากภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่ทำให้ประชาชนนิยมซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคในรูปแบบของผลิตภัณฑ์ขนาดเล็กราคาถูกซึ่งใช้บรรจุภัณฑ์เป็นพลาสติกเป็นส่วนใหญ่^{๒๒} นอกจากนี้ ร้อยละ ๗๔ ของขยะที่รั่วไหลลงทะเลและมหาสมุทรมีสาเหตุมาจากบริษัทรับขนขยะที่ขาดการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการขาดระบบการบริหารจัดการขยะที่ดีในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะพื้นที่หมู่เกาะขนาดเล็กของประเทศ อย่างไรก็ตาม แม้จะมีมาตรการทางกฎหมายที่เข้มงวดเพื่อจัดการกับปัญหาขยะภายในประเทศ แต่ฟิลิปปินส์ก็ประสบกับปัญหาการบังคับใช้กฎหมายกลางสำหรับการจัดการขยะ มลพิษจากขยะจึงยังคงเป็นวาระสำคัญของประเทศที่ทุกฝ่ายกำลังเร่งหาทางแก้ไข^{๒๓}

เวียดนามเป็นประเทศที่มีขยะพลาสติกมากเป็นอันดับสามของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเป็นผู้นำเข้าขยะพลาสติกสูงเป็นอันดับสองของภูมิภาค จากรายงานของธนาคารโลก พบว่า เวียดนามมีขยะมูลฝอยราว ๓๕,๐๖๘ ตันต่อวัน หรือ ๑.๔๖ กิโลกรัมต่อคนต่อวัน โดยมีสัดส่วนของขยะที่เป็นพลาสติกร้อยละ ๑๖ ของขยะมูลฝอยทั้งหมด^{๒๔} เวียดนามเป็นประเทศที่มีการปล่อยขยะพลาสติกลงสู่ทะเลปีละ ๐.๒๘ - ๐.๗๓ ล้านตัน ด้วยลักษณะภูมิประเทศที่เป็นชายฝั่งเป็นแนวยาวจึงทำให้มีขยะไหลลงสู่ทะเลเป็นจำนวนมาก ซึ่งร้อยละ ๔๖ เป็นขยะที่มาจากในเมือง โดยขยะที่มาจากภาคอุตสาหกรรมคิดเป็นร้อยละ ๑๗ ส่วนอีกร้อยละ ๘๓ เป็นขยะที่มาจากชุมชน ซึ่งปริมาณขยะพลาสติกคิดเป็นร้อยละ ๘ - ๑๒ ของขยะทั้งหมดในประเทศ โดยมากเป็นพลาสติกที่ใช้ครั้งเดียวทิ้งและเนื่องจากการเติบโตของธุรกิจพลาสติกในประเทศ จึงทำให้ปัจจุบันมีการผลิตพลาสติกปีละ ๔ ล้านตันต่อปีจากที่เคยผลิต ๑ ล้านตันต่อปี โดยเฉพาะการเติบโตของธุรกิจผลิตบรรจุภัณฑ์พลาสติก (ถุงพลาสติก ขวดพลาสติก และบรรจุภัณฑ์สินค้า) คิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ ๓๖ ของการผลิตพลาสติกทั้งหมดในประเทศ^{๒๕} นอกจากนี้ การขยายตัว

^{๒๐} Lebreton, L., Slat, B., & Zwet, J. V. (2017). River plastic emissions to the world's oceans. *Nature Communications*.

^{๒๑} Global Alliance for Incinerator Alternatives. (2019). *Plastics exposed: How waste assessments and brand audits are helping Philippine cities fight plastic pollution*. Quezon: Global Alliance for Incinerator Alternatives.

^{๒๒} สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒). *การจัดการขยะทะเลในภูมิภาคอาเซียน*. เข้าถึงเมื่อ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๒ จาก กรุงเทพธุรกิจ: <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/647822>

^{๒๓} Vila, A. (2018, October 18). *Philippines plastic pollution: why so much waste ends up in oceans*. Retrieved December 15, 2019, from South China Morning Post: <https://www.scmp.com/lifestyle/health/article/2168819/philippines-plastic-pollution-why-so-much-waste-ends-oceans>

^{๒๔} อ่างแล้ว เชียงรริที่ ๗

^{๒๕} ในขณะที่ร้อยละ ๑๖ เป็นวัสดุพลาสติกที่ใช้เพื่อการก่อสร้าง ร้อยละ ๓๖ เป็นของใช้ในครัวเรือน และร้อยละ ๑๒ เป็นวัสดุสำหรับอุตสาหกรรมอื่น (อ้างอิงจาก: Thang, L. (2019). Overview of Marine Plastic Debris in Vietnam in Relation to International context. *FIG Working Week*.)

ของเมืองยังส่งผลให้มีขยะพลาสติกเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะนครโฮจิมิน (Ho Chi Minh City) เมืองศูนย์กลางของประเทศไทยมีขยะพลาสติกมากถึงหนึ่งในสี่ล้านตันของขยะพลาสติกทั้งหมดของประเทศ^{๒๖}

อย่างไรก็ดี ความท้าทายสำคัญที่เวียดนามต้องเผชิญในการจัดการปัญหาขยะพลาสติกคือการขาดแผนการปฏิบัติการเพื่อการควบคุมและจัดการขยะพลาสติกในทะเล^{๒๗} เนื่องจากเวียดนามไม่มีประสบการณ์อย่างเป็นรูปธรรมในการจัดการขยะพลาสติกในทะเล ซึ่งการจัดการกับขยะในเวียดนามมักใช้วิธีการเทกองไว้กลางแจ้ง การฝังกลบ และการเผาไหม้ โดยขยะพลาสติกและถุงพลาสติกถูกจัดด้วยการฝังกลบและการรีไซเคิล (recycle) แต่พลาสติกส่วนใหญ่ที่ใช้ในเวียดนามเป็นพลาสติกที่ยากต่อการย่อยสลายจึงยังมีขยะที่ไม่สามารถกำจัดได้หมดหลงเหลืออยู่ และก่อให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนฟิลิปปินส์ในระยะยาว นอกจากนี้ ฟิลิปปินส์ยังขาดทรัพยากรที่เพียงพอในการจัดการปัญหา โดยเฉพาะทรัพยากรสำหรับการดำเนินโครงการเพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาขยะพลาสติกและความสำคัญของสิ่งแวดล้อม จึงทำให้ขาดการตระหนักรู้และขาดความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการในการจัดเก็บขยะพลาสติกและการแปรรูปขยะพลาสติกอย่างเป็นระบบ^{๒๘}

สำหรับประเทศไทย กรมควบคุมมลพิษได้รายงานสถานการณ์ขยะมูลฝอยในประเทศไทยปี พ.ศ. ๒๕๖๑ พบว่ามีขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ร้อยละ ๑.๖๔ โดยมีปริมาณขยะมูลฝอยประมาณ ๒๗.๘ ล้านตัน ซึ่งเป็นผลมาจากการขยายตัวของชุมชนเมือง และการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตจากสังคมเกษตรกรรมสู่สังคมเมือง การเพิ่มขึ้นของประชากร การส่งเสริมการท่องเที่ยว การบริโภคที่เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ยังพบว่าขยะพลาสติกมีจำนวนมากถึง ๒.๗ ล้านตัน หรือเฉลี่ยวันละ ๗๐๐๐ ตัน แบ่งเป็นถุงพลาสติก ๕,๓๐๐ ตันต่อวัน และมีค่าเฉลี่ยการใช้ถุงพลาสติกคนละ ๘ ใบต่อวัน นอกจากนี้ยังปรากฏการกำจัดขยะอย่างไม่ถูกวิธี โดยเฉพาะการลักลอบทิ้งขยะลงแม่น้ำและการทิ้งลงทะเลโดยตรง ทำให้มีขยะพลาสติกจากบกปะปนและตกค้างอยู่ในทะเลเป็นจำนวนมาก^{๒๙} ขยะพลาสติกทะเลที่พบส่วนมากเป็นประเภทขวดพลาสติกหรือร้อยละ ๒๒ หรือประมาณ ๑๘๑,๑๑๙ ตัน และถุงพลาสติกหรือร้อยละ ๑๙.๔๒ หรือประมาณ ๑๕๙,๘๗๗ ตัน^{๓๐} ในขณะที่เดียวกัน ช่วงระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๖๑ ประเทศไทยได้นำเข้าเศษขยะและขยะพลาสติกเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด จากการนำเข้าขยะเศษขยะและเศษพลาสติกในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ที่มีปริมาณ ๗๓,๑๓๒ ตันได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี โดยในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ มีการนำเข้ามากถึง ๔๘๑,๓๘๑ ตัน ซึ่งมากเป็นอันดับสามในอาเซียน^{๓๑}

^{๒๖} Lagman, B. (n.d.). Vietnam has a Plastic Waste Problem. Here's What's Being Done. Retrieved December 15, 2019, from City Pass Guide: <https://www.citypassguide.com/blog/vietnam-has-a-plastic-waste-problem-heres-whats-being-done>

^{๒๗} International Union for Conservation of Nature. (2018). *Status of Vietnam Plastic Waste Pollution: Issues & Challenges*. Lloilo: International Union for Conservation of Nature.

^{๒๘} อ่างแล้ว เจริญที่ ๒๕

^{๒๙} กรมควบคุมมลพิษ. (๒๕๖๑). *ร่างการจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๗๓*. กรุงเทพฯ: กรมควบคุมมลพิษ.

^{๓๐} กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (๒๕๖๑). *๑๐ ขยะทะเลในประเทศไทย*. เข้าถึงเมื่อ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๒ จาก กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง: <http://tcc.dmcr.go.th/thaicostalcleanup/>

^{๓๑} ไทยนำเข้า 'เศษพลาสติก' เพิ่มขึ้น 7,000%. (๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๒). เข้าถึงเมื่อ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๒ จาก กรุงเทพธุรกิจ: <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/852923>

นอกจากนี้ กรมควบคุมมลพิษได้รายงานถึงปัญหาการจัดการขยะพลาสติกในประเทศไทย โดยพบปัญหาจากการออกแบบและการผลิตผลิตภัณฑ์หรือบรรจุภัณฑ์พลาสติก ซึ่งยังไม่ได้มีการออกแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากเท่าที่ควร ประการที่สองเป็นปัญหาที่มาจากการบริโภค โดยมีการใช้บรรจุภัณฑ์พลาสติกมากเกินไปจนความจำเป็น โดยเฉพาะการใช้ถุงพลาสติกบรรจุอาหาร ทำให้ถุงพลาสติกปนเปื้อนอาหารและยากต่อการนำกลับมาใช้ซ้ำ และประการที่สามคือ ปัญหาการจัดการขยะพลาสติกหลังการบริโภค เนื่องจากประเทศไทยยังขาดความร่วมมือและความตระหนักรู้จากภาคประชาชนในการลดและคัดแยกพลาสติก จึงทำให้พลาสติกบางส่วนที่ตกค้างรั่วไหลลงสู่แม่น้ำและทะเล ทั้งยังขาดระบบการจัดเก็บขยะพลาสติกที่มีประสิทธิภาพเพื่อเป็นวัตถุดิบใหม่ (Circular Economy) เนื่องจากยังนิยมใช้วิธีการฝังกลบ ซึ่งทำให้เปลืองพื้นที่และส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังขาดกฎหมายและกฎระเบียบเกี่ยวกับการควบคุมประเภทของพลาสติกที่ใช้ในการผลิต กฎหมายด้านการจำกัดการใช้ถุงพลาสติกในการบรรจุอาหาร รวมถึงระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการคัดแยกและการนำพลาสติกกลับมาใช้ประโยชน์ จึงทำให้ขยะพลาสติกยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศ^{๓๖}

บทสรุป

ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นแหล่งที่มีขยะพลาสติกในทะเลและมหาสมุทรจำนวนมาก โดยประเทศสมาชิกอาเซียนที่มีปริมาณขยะพลาสติกทะเลมากที่สุดได้แก่ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม และไทย ในขณะเดียวกัน สามในสี่ของกลุ่มประเทศดังกล่าวเป็นประเทศที่มีการนำเข้าขยะพลาสติกมากที่สุดภูมิภาคอีกด้วย ขยะพลาสติกทะเลในอาเซียนที่พบโดยมากคือถุงพลาสติกและบรรจุภัณฑ์พลาสติก เนื่องจากเป็นวัสดุที่ใช้งานสะดวกและมีราคาถูกจึงทำให้สถานประกอบการและผู้บริโภคใช้พลาสติกกันอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งมักเป็นพลาสติกที่ใช้ครั้งเดียวทิ้ง (Single - use plastics) รวมถึงเป็นขยะพลาสติกที่มาจากโรงงานกำจัดขยะหรือส่วนท้องถิ่นที่ยังใช้วิธีการจัดการขยะพลาสติกอย่างไม่ถูกต้อง จึงส่งผลให้มีขยะพลาสติกตกค้าง ตลอดจนการทิ้งขยะพลาสติกลงแม่น้ำโดยตรงจากประชาชนที่อยู่บริเวณริมน้ำหรือลุ่มแม่น้ำ อย่างไรก็ตาม สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการขยะพลาสติกในทะเลของประเทศสมาชิกอาเซียนส่วนหนึ่งมาจากการขาดมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการใช้พลาสติกในการผลิตหรือการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ ในขณะเดียวกันก็ขาดการสร้างความรู้ความตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหาขยะพลาสติกที่เป็นมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมและขาดการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะพลาสติกที่ถูกต้อง จึงทำให้ขาดความร่วมมือและแรงผลักดันจากประชาชนในการแก้ไขปัญหาขยะพลาสติกในทะเลอันเป็นปัญหาที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

^{๓๖} กรมควบคุมมลพิษ. (๒๕๖๑). *Roadmap การจัดการพลาสติก พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๗๓*. กรุงเทพฯ: กรมควบคุมมลพิษ.